

ATASKAITA

2025-10-15

Apie karpotojo beržo (*Betula pendula*) esančio sklype (Pamario g. 6-3) Priekulėje (1 pav.) būklės įvertinimą.

1 pav. Tyrimo objektas

Karpotajam beržui nustatyta bloga būklė. Rekomenduojame beržą šalinti, dėl pavojaus jam išvirsti ar jo kamienui lūžti ant pastatų.

Tyrimo metodika

Vizualinės būklės vertinimo metodika. Medžių vizualinis tyrimas atliekamas vadovaujantis ŽELDYNŲ IR ŽELDINIŲ INVENTORIZAVIMO IR APSKAITOS TAISYKLĖMIS (Žin., 2008, D1-5). ŽELDYNŲ IR ŽELDINIŲ BŪKLĖS EKSPERTIZĖS ATLIKIMO TVARKOS APRAŠAS (LR Aplinkos ministro 2021 09 16 D. įsakymo Nr. D1-540 redakcija). Medžių būklė vizualiai įvertinta ir nustatyta vadovaujantis „ŽELDINIŲ ATKURIAMOSIOS VERTĖS ĮKAINIŲ“ (Aplinkos ministro įsakymas Nr. D1-289, 2023-08-23) antru priedu.

1. Želdinių būklė vertinama apibendrinant kelis rodiklius: genėjimo intensyvumo laipsnį, defoliacijos laipsnį, ligų intensyvumą, kenkėjų gausumą ir želdinio pažeidimo laipsnį, medžio kamieno (žievės) mechaninio pažeidimo intensyvumą.

2. Būklės vertinimui naudojama 5 balų skalė: 1– gera, 2– patenkinama, 3 – nepatenkinama, 4 – bloga, 5 – žuvęs želdinys.

3. Želdinių būklė vertinama vizualiai, želdinius lyginant su tokios pat rūšies sveikais želdiniais. Jei vertinamo želdinio būklę vertinimo metu veikia keli veiksniai, tokiu atveju remiamasi blogiausios būklės balu pagal bet kurį iš paminėtų kriterijų.

4. Želdinys žuvusiu pripažįstamas, kai sužalojimai pažeidžia želdinio gyvybines funkcijas ir taikant tvarkymo priemones neįmanoma atkurti jo gyvybingumo. Tokie želdiniai žymimi kaip žuvę ir jų būklė pagal kitus rodiklius nevertinama.

5. Želdinių būklės vertinimas pagal genėjimo intensyvumo laipsnį:

5.1. 1 (gera) – laja negenėta arba nupjauta iki 1/5 (nedideliu intensyvumu) lajos viršūnės (nepažeidžiant centrinio kamieno) ir šoninių šakų, lapija (spygliai) tanki, vienodai išsidėsčiusi, nenupjautos iš kamieno išaugusios pagrindinės šakos, krūmai normaliai išsivystę, sveiki, lapija tanki per visą augalo aukštį;

5.2. 2 (patenkinama) – nugenėta 1/2–2/3 (vidutiniu intensyvumu) medžio lajos, išpjauta dalis iš kamieno išaugusių pagrindinių šakų;

5.3. 3 (nepatenkinama) – likę mažiau nei 1/3 medžio lajos (didelis genėjimo intensyvumas);

5.4. 4 (bloga) – nupjauta visa laja, paliktas tik kamienas (išskyrus spygliuočius medžius, kurie tokiu atveju dėl gyvybinių funkcijų pažeidimo pripažįstami žuvusiais).

6. Želdinių būklės vertinimas pagal defoliacijos laipsnį (be želdinių defoliacijos teršalų poveikyje gali vykti asimiliacijos aparato dechromacija (spyglių ar lapų natūralios spalvos pokyčiai – pageltimas, parudavimas). Ji vertinama analogiškai lapų defoliacijai):

6.1. 1 (gera) – sąlyginai sveikas ar silpnai pažeistas (defoliacija 0–25 proc.) želdinys, lapų dydis ir spalva būdinga želdinio rūšiai;

6.2. 2 (patenkinama) – vidutiniškai pažeistas želdinys (defoliacija 26–50 proc.), želdiniai sveiki, bet augimas sulėtėjęs, yra džiūstančių ūglių ir šakų, silpnesnis sulapojimas, forma neretai asimetriška;

6.3. 3 (nepatenkinama) – defoliacija yra paveikusi 51–75 proc. želdinio, lapija reta, lapai smulkūs, yra išdžiūvusių šakų;

6.4. 4 (bloga) – stipriai pažeistas želdinys (defoliacija > 75 proc.).

7. Želdinių būklės vertinimas pagal ligų intensyvumą, kenkėjų gausumą ir pažeidimo laipsnį:

7.1. 1 (gera) – nepakenkti arba silpnai pakenkti kenkėjų ir ligų (lapai ar spygliai sveiki arba ligų ar kenkėjų pakenkta < 1/4 jų kiekio);

7.2. 2 (patenkinama) – vidutinis pakenkimas (ligų ar kenkėjų pakenkta nuo 1/4 iki 1/2 lapų ar spyglių);

7.3. 3 (nepatenkinama) – ligų ar kenkėjų pažeista 1/2 – 2/3 lapų ar spyglių, želdiniai nusilpę, silpnai sulapoję, lapija reta, lapai smulkūs, yra išdžiūvusių šakų.

7.4. 4 (bloga) – kenkėjai ar ligos yra pažeidusios $> 2/3$ želdinio lapų ar spyglių, kamienas intensyviai ardomas medieną pūdančių grybų.

8. Želdinio kamieno (žievės) mechaninio pažeidimo intensyvumas (egglė ir uosis yra ypač jautrūs žievės (kamieno) mechaniniams pažeidimams, todėl 1 balu vertinami tik sveiki (nepažeisti) medžiai, o esant bent vienai platesnei negu 3 cm žaizdai jie vertinami kaip blogos būklės):

8.1. 1 (gera) – sveiki ar silpnai pažeisti tik nedidelis žievės plotelis ($< 30 \text{ cm}^2$);

8.2. 2 (patenkinama) – yra viena ar kelios kelių metų senumo žaizdos ($30\text{--}49 \text{ cm}^2$), pažeistas $50\text{--}300 \text{ cm}^2$ žievės plotas, kuris užsikrėtęs medieną pūdančiais grybais);

8.3. 3 (nepatenkinama)– yra viena ar kelios kelių metų senumo žaizdos, pažeistas didelis žievės plotas ($> 300 \text{ cm}^2$), lūžęs kamienas ir (ar) atskiros šakos;

8.4. 4 (bloga) – kamienas išpuvusiu viduriu (išpuvę $1/3\text{--}2/3$ kamieno).

Kamieno būklės vertinimo metodika: kamieno būklei įvertinti naudotas Arbotom 3D garsinis tomografas. Medžio kamienas matuotas tikslingai pasirinktame aukštyje esančiuose horizontaliuose skerspjūviuose (priklausomai nuo situacijos naudojama nuo 2 iki 3 matuojamų skerspjūvių). Atlikus medžio kamieno matavimus gautos spalvinės tomogramos. Spalvų paaiškinimai: **žalia** spalva parodo sveiką be pakitimų medieną; **geltona** spalva parodo nedidelius medienos pakitimus (šie pakitimai retai įtakojami grybo sukeliančio medienos puvinį), kurie turi nedidelę įtaką medienos stiprumui; **ruda** spalva parodo vidutinius medienos pakitimus (tai buferinė zona, kur medis bando kovoti su grybu sukeliančiu puvinį), kurie turi vidutinę įtaką medienos stiprumui; **raudona** spalva parodo didelius medienos pakitimus, dažniausiai grybo suardytą medieną – sausą puvinį; **violetinė** spalva rodo ertmę. Medžio būklei didžiausią įtaką turi puvinis pažeistas plotas horizontaliuose kamieno skerspjūviuose. Medžio kamiene išplitus puvinis daugiau kaip 34 % skerspjūvio, medis laikomas pavojingu, o jo būklė vertinama 4 balais (bloga būklė). Kamieno būklės vertinimas bloginamas vienu balu, jeigu medis yra pavojingai pasviręs į priešingą pusę nei puvinys yra išplitęs medienoje.

Tiriamajam medžiui išmatuojamas aukštis Haglof Vertex Laser Geo aukštimačiu ir kamieno skersmuo 1,3 m aukštyje Bandmab skersmens matavimo juosta.

Būklės vertinimas atliktas 2025 metų spalio 12 dieną.

Medžio būklės tyrimo rezultatai

KB1 karpotojo beržo (19 m aukštis, 76 cm skersmuo) laja vidutiniškai gyvybinga (sausos šakos lajoje, vidutinė defoliacija). Anksčiau laja genėta vidutiniu intensyvumu. Ankstesnio genėjimo metu palikti per ilgi šakų kelmeliai. Dėl anksčiau išlūžusios šakos lajoje, likęs per ilgas šakos

kelmelis, kuris yra trūnijantis. Lapai neintensyviai pažeisti beržinės beržarūdės. Lapų kraštai neintensyviai ruduoja dėl vandens trūkumo. Klevas pasviręs į pastatų pusę.

Bendras medžio vaizdas

Trūnijantis šakos kelmelis lajoje, vidutinė lajos defoliacija

Daugybiniai kamieno pažeidimai, dėl grybų veiklos

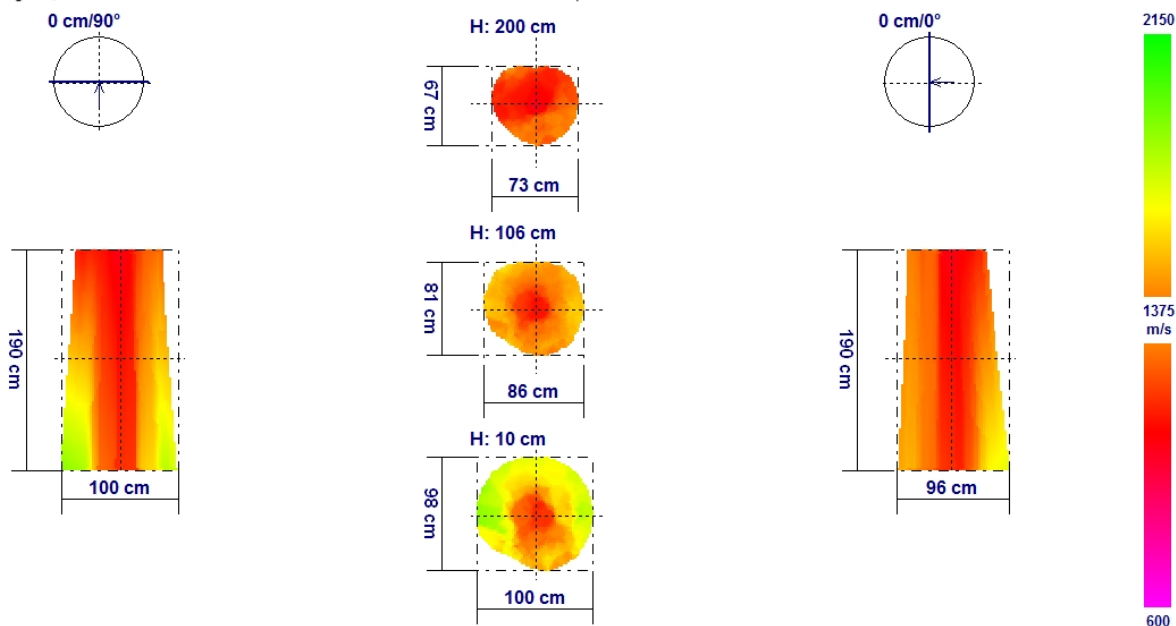
Kamienas randas pietvakarinėje kamieno pusėje.

Kamienas su daugybiniais pažeidimais. Pietvakarinėje kamieno pusėje yra randas apaugintas žieve.

Project: KB1
Location: Pamario g. 6-3, Priekulė

Tree: Karpotasis beržas
Tree species: Betula

Date: 2025.10.12
North: 0°

Per genėjimo žaizdas į medį pateko puvinį sukeliantis grybas. Puvinys intensyviai plinta centrinėje kamieno dalyje, 41 % ploto nuo viso skerspjuvio ploto. Intensyvesnis (3 puvinimo stadija) medienos kitimas vyksta centrinėje kamieno dalyje, per visą kamieno ilgį, ypač 2 m aukštyje. Taip pat prasidėjęs kamieno balaninės medienos kitimas, kas sąlygos tolimesnį beržo būklės blogėjimo procesą.

Išvada: Medžio būklė bloga.

Rekomenduojame beržą šalinti, dėl pavojaus jam išvirsti ar jo kamienui lūžti ant pastatų.

Medžio būklės vertinimo ekspertas (Lietuvos Dendrologų draugija, VDU Žemės ūkio akademija)

Tadas Vaidelys